

## לרפואת דבורה בת תרצה שושנה

ביכורים - פרק שני

משנת רפאל - תכא

**אוֹסְרִין אֶת הַגֶּלֶן** - אסור לאכול מתבואה שבגורן עד שיפריש תרומות ומעשרות, אבל ביכורים אינם אוסרים, **וַיֵּשׁ לָהֶם שְׂעוֹר** - תרומה יש לה שיעור מדרבנן אחד מחמישים, ומעשר אחד מעשרה, אבל לביכורים אין שיעור אפילו מדרבנן, **וְנוֹהֲגִים** התרומה והמעשר **בְּכָל הַפְּרוֹת** וביכורים רק משבעת המינים, **בְּפְנֵי הַבַּיִת וְשֵׁלָא בְּפְנֵי הַבַּיִת** שקדושת הארץ לא בטלה, אך ביכורים אינם נוהגים אלא בזמן שבית המקדש קיים, וכן נוהגים תרומה ומעשר **וּבְאֲרִיסִין וּבַחֲכוֹרוֹת וּבַסְּקָרִיקוֹן וּבַגְּזֵלָן** (מפורשים לעיל א, ב), אך לא ביכורים, שאינם "בְּפְנֵי אֲדַמְתָּה". **הָרִי אֵלָיו חַיִּיבִים בַּתְּרוּמָה וּבַמְּעַשֵׁר,** **מָה שְׂאִין בֵּן הַדִּין בְּבִכּוּרִים:**

משנה ד

**וַיֵּשׁ בְּבִכּוּרִים מָה שְׂאִין בֵּן הַדִּין בַּתְּרוּמָה וּבַמְּעַשֵׁר שְׁנֵי:** **שֶׁהַבְּכּוּרִים נִקְנִין בְּמַחוּבָּר לְקַרְקַע** (לקמן ג, א), אך תרומה ומעשר אין מפרישים אלא מהתלוש (עיין תרומות א, ה), **וְעוֹשֶׂה אָדָם כָּל שְׂדֵהוּ בְּכוּרִים** אם ירצה, אך בתרומה ומעשר - האומר 'כל גרני תרומה' לא אמר כלום (חלה א, ט), **וְחַיִּב בְּאַחֲרֵיֹתָם** עד הגעתם להר הבית, אך תרומה ומעשר - כיון שהפרישם אינו חייב באחריותם, **וְטְעוּנִים קָרְבָּן** שלמים להביא עם הביכורים, **וְשִׁיר** שהלויים שרים (לקמן ג, ד), **וְתַנּוּפָה** - סל הביכורים טעון תנופה על ידי הכהן, **וְלֵינָה** בירושלים של המביא את הביכורים, ורק למחרת הבאתם יכול לחזור לביתו<sup>6</sup>:

להלן (יחזקאל לב, לג) **כְּשִׁיר עֲנָבִים, יָפָה קוֹל וּמְטֵב נֶגֶן: וְתַנּוּפָה.** כתיב הכא ולקח הכהן הטנא מידך, וכתיב התם (ויקרא ז) **יָדִיו תְּבִיאֶנָה אֶת אֲשֵׁי ה', מֵה לַהֲלֹן תַּנּוּפָה אִף כֹּאן תַּנּוּפָה: וְלֵינָה.** שילין בירושלים כל הלילה של אחר היום שהביא הבכורים, דכתיב (דברים טז) **וּפְנִית בְּבִקְרָה וְהִלַּכְתָּ**

ר' עובדיה מברטנורא

נוהגים בתרומה: **ג אוסרין את הגורן.** אסור לאכול מתבואה שבגורן עד שיפריש תרומות ומעשרות, אבל בכורים אינם אוסרין: **וַיֵּשׁ לָהֶן שְׂעוֹר.** תרומה יש לה שיעור מדרבנן א' מחמישים אבל בכורים אין להם שיעור אפילו מדרבנן: **וְנוֹהֲגִים בְּכָל הַפְּרוֹת.** מדרבנן ובכורים אינם באין אלא משבעת המינים: **בְּפְנֵי הַבַּיִת וְשֵׁלָא בְּפְנֵי הַבַּיִת.** ובכורים אינם אלא בפני הבית בלבד, דכתיב בהו (דברים כז) **וְהִנִּחוּ לִפְנֵי מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ, אִם אֵין מִזְבַּח אֵין בְּכוּרִים: וּבְאֲרִיסוֹת וּבַחֲכוֹרוֹת וְכו'.** מפורש לעיל בריש פ"ק. ובכורים אינם באין אלא ממי שהקרקע שלו מן הדין דכתיב (שמות כג) **בְּכוּרֵי אֲדַמְתָּךְ: ד נִקְנִים בְּמַחוּבָּר לְקַרְקַע.** דכתיב (במדבר יח) **בְּכוּרֵי כָל אֲשֶׁר בָּאֲרָצָם, בְּשַׁעֲה שֶׁהֶם מַחוּבְּרִים בָּאֲרָצָם בְּכוּרִים הֵם, וְהֵכִי תִנֵּן לַקֶּמֶן יוֹרֵד אֲדָם לַתּוֹךְ שְׂדֵהוּ וְכו' קוֹשְׁרוּ בְּגָמֵי וְאוֹמֵר הָרִי אֵלֹו בְּכוּרִים: וְעוֹשֶׂה אָדָם כָּל שְׂדֵהוּ בְּכוּרִים.** דכתיב בכורי כל מראשית כל: **וְטְעוּנִים קָרְבָּן.** נאמר בבכורים שמחה ושמחת בכל הטוב ונאמר להלן (דברים כז) **זוֹבַחַת שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשִׂמַּחְתָּ, מֵה לַהֲלֹן שְׁלָמִים אִף כֹּאן שְׁלָמִים: וְשִׁיר.** נאמר כאן בכל הטוב, ונאמר

ביאורים והרחבות

6. **פירוש:** כל אלו נלמדין מהכתוב: **נִקְנִים בְּמַחוּבָּר לְקַרְקַע** - שנאמר: "ביכורי כל אשר בארצכם", בשעה שהם מחוברים בארצם ביכורים הם, וכן שנינו לקמן יורד אדם לתוך שדהו

משנה ה

ר' עובדיה מברטנורא

לאהליך הא כל פונות שאתה פונה לא יהיו אלא בבקר: ה נטלת מן הטהור על הטמא. דהא דאין תרומה נטלת מן הטהור על הטמא היינו טעמא משום דבעינן מוקף וחייש' דלמא לא מקיף דמספתי דלמא נגע הטהור בטמא. והאי טעמא ליכא למימר הכא דהא נתרמת שלא מן המוקף: ויש לה שיעור כתרומה. שהתרומה נתנו בה חכמים שיעור תרי ממאה: ו שוה לאילן. דאזלינן בתר חנטה, ומונין לו ג' לערלה משעת חנטה, וכן לרבעי, וכן לשביעית דאם נחנט בששית ונגמר בשביעית מותר, ומ"מ פטור ממעשר דלענין מעשר אזלינן בתר לקיטה כדון ירק וכיון דנלקט בשביעית פטור ממעשר: ז דם מהלכי שתיים

תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שהלוי מפריש לכהן ממעשר ראשון שקיבל, שְׁוֵה בדיניה לְבַבְוֵרִים בְּשֵׁתֵי דְרָכִים, וְלִתְרוּמָה גדולה בְּשֵׁתֵי דְרָכִים: נְטִילַת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וְשֵׁלֵא מִן הַמִּקְוֶה - שלא מן הסמוך והקרוב, כַּבְּבֻרִים. וְאוֹסְרֵת אֶת הַגֶּחֱוֹן - אסור לאכול מתבואת הגורן קודם שהופרשה ממנה תרומת המעשר, וְיֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר - עשירית מן מעשר ראשון, כְּתֻרְמָה שאף לה יש שיעור מדרבנן - שתיים ממאה:

משנה ו

אֶתְרוּג שְׁוֵה בהלכותיו לְאֵילָן בְּשֵׁלֶשֶׁה דְרָכִים, וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ אֶחָד. שְׁוֵה לְאֵילָן בשלושה דרכים: (1) בְּעֶרְלָה, (2) וּבְרַבְעִי, (3) וּבִשְׁבִיעִית - מנין שנות ערלה, נטע רבעי ושביעית נקבעים לפי החנטה (ראשית התהוות הפרי), כאילן, ולא לפי זמן לקיטת הפירות. וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ אֶחָד: שְׁבִשְׁעַת לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ - שנת המעשר נקבעת לפי הלקיטה ולא לפי החנטה, דְּבָרֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: שְׁוֵה לְאֵילָן בְּכָל דְּבָר וּפִילוֹ לְעֵנִין מעשר הולכים בו אחר חנטה ולא אחר לקיטה:

ביאורים והרחבות

וכו' קושרו בגמי ואומר הרי אלו ביכורים. ועושה אדם כל שדה ביכורים - שנאמר: "ביכורי כל", מראשית כל. וטעונים קרבן - נאמר בביכורים שמחה, "ושמחת בכל הטוב", ונאמר להלן: "וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת", מה להלן שלמים, אף כאן שלמים. ושיר - נאמר כאן: "בכל הטוב" ונאמר להלן (יחזקאל לג, לב): "כשיר עגבים יפה קול ומטיב נגן". ותנופה - נאמר כאן: "ולקח הכהן הטנא מידך", ונאמר (ויקרא ז, ל): "ידיו תביאנה את אשי ה'", מה להלן תנופה, אף כאן תנופה. ולינה - שילין בירושלים כל הלילה של אחר היום שהביא הביכורים, שנאמר (דברים טז, ז): "ופנית בבוקר והלכת לאהליך", כל פנות (פנייה) שאתה פונה מן המקדש לא יהיו אלא בבוקר.

7. בערלה - שהפירות שחנטו בשנה השלישית לנטיעת האילן, אף על פי שנלקטו בשנה הרביעית - אסורים משום ערלה. וכן הפירות שחנטו בשנה הרביעית, אף על פי שנלקטו בחמישית, הרי הם נטע רבעי, ויש לעלות ולאכלם בירושלים, וכן לגבי שנת השמיטה, אם חנטו פירותיו בשנת השמיטה, אף אם נלקטו פירותיו בשנה השמינית, חלים עליהם דיני השמיטה.